

Додаток 8

Приклади фактологічних помилок, що порушують логіку викладення матеріалу, а також прояви елементарного нерозуміння аналізованого матеріалу

У авторефераті (с. 12) авторка пише: *“При цьому в 1924–1927 рр. найвища народжуваність була у Степу, Гірничому та Дніпрянському районі – 42,3– 47,0%. Але вже в 1928–1929 рр. цей показник зменшився в усіх районах, у Степу він став найнижчим – усього 34,2%.*

Рівень смертності до 1928 р. коливався в незначних межах, поступово зменшуючи своє значення. Однак у 1929 р. він різко зріс, особливо на Лівобережжі (до 18,2%) та Поліссі (до 19,0%). Найнижчою смертність була в Дніпрянському та Гірничому районах”.

Йдеться про щорічні показники, тобто вказані авторкою показники засвідчують цілковите нерозуміння змісту написаного. Авторка переплутала показники на 1000 осіб (промиле) з відсотками. Адже вказана нею народжуваність за межами людських можливостей, за рік не може народитися від 34 до 47 % від наявного населення. А смертність (причому декларована вже як зменшена) на рівні 18–19 % перевищує навіть рівень смертності у 1933 році. Але дисертантку такі нісенітниця не бентежать, вона просто не розуміє, що в неї написано. Це й не дивно, адже, як то показано у *Додатку 1*, підрозділ 2.1 дисертації, де і містяться ці нісенітниця, це насправді сплагіачений в інших дослідників текст.

На с. 114 дисертації дисертантка наголошує: *“Загрозливих масштабів набуло також поширення абортів: у 1925 р. в УСРР на 100 народжень припадало 69 абортів”.* Це не лише механічна помилка з перевищення у десять разів показників (насправді 69 на 1000 народжень), а ще й спотворення тенденції. Адже у працях фахівців про 1925 рік йдеться як про нижню межу, про час, коли абортів було мало. А потім почалося стрімке зростання і в 1928 на 1000 народжень було вже 262 аборти.

На тій же таки с. 114 О. Стасюк зауважує: *“Ленінський «Декрет про аборти» 1920 р. засвідчив цілеспрямовану політику комуністичного режиму, що ставив за мету якомога ширше залучення жінок до суспільного виробництва, зокрема, до*

«підняття промисловості». Що тут не так? Окрім того, що Ленін не був підписантом цього декрету, мета цього рішення була цілком іншою: через поширеність нелегальних абортів і високої смертності від неї влада вирішила дозволити легальні аборти з одночасною пропагандою відмови від абортів як такого. Тобто про *“ширше залучення жінок до суспільного виробництва, зокрема, до «підняття промисловості»*” тоді не йшлося, це нічим не аргументована вигадка авторки дисертації. Натомість, якщо вірити словам демографів І. Курило та Н. Рингач, із статті яких, швидше за все, і була взята згадка про постанову про аборти, завдяки цьому рішенню більше ніж в десять разів знизилася смертність жінок від абортів – з 4 % до 0,3 %.

На **с. 113** авторка пише про смерть 3,5 млн українців від голоду 1921–1923 років. І фактично тут же вказує чисельність населення у різні роки чи напередодні цього голоду. Станом на 28 серпня 1920 року вона називає чомусь дві цифри, не пояснюючи при цьому причин розбіжностей – 25,125 млн і 25,645 млн. На **с. 114** пише про 26 млн як про кількість населення УСРР у 1922 році, а в 1923 вказує 26,6 млн. Тобто, за логікою О. Стасюк, у роки голоду 1921–1923, попри смерть 3,5 млн осіб, населення зросло чи то на мільйон, чи то на півтора млн осіб. Такі дані засвідчують цілковите нерозуміння авторкою змісту написаного тексту. Це неприпустимо низький рівень для претендентки на ступінь доктора історичних наук.

До наявних в авторефераті нісенітниць щодо народжуваності та загальної смертності у тексті дисертації додаються інші. На **с. 120** О. Стасюк пише про *“стабільно високий”* коефіцієнт дитячої смертності – *“у межах 128–150 %”*. Людині, яка розуміється на елементарних поняттях курсу неповної середньої школи з математики просто таки неможливо збагнути, як могло помирати дітей більше, ніж народжувалося? Адже 100 % – це і є усі народжені. Тим більше, що авторка не наводить джерела цієї цифри.

На **с. 122**. бачимо такий текст: *“у 1924–1929 рр. темпи приросту населення УСРР уповільнювалися”*. Це є абсолютна неправда, адже саме у цей проміжок часу, зокрема, у 1924–1928 роках (це підтверджується наведеною самою авторкою у додатку до дисертації (Таблиця 2.4) цифрою) кількість населення щороку зростала найвищими темпами – від 643,5 тис. (1928 рік) до 689,3 тис. (1926 рік) осіб за рік. Де

факто реальне уповільнення розпочалося лише в 1929 році (542,3 тис. осіб) і далі посилювалося.

Та попри вказані великі цифри, навіть на їх піку, вони і близько не наближалися до вказаних авторкою відсотків природного приросту – “на рівні 23,4–25,4 %,” для сільської місцевості. Причому, за словами дисертантки, “лише початок активної фази колективізації та «розкуркулення» в 1929 р. істотно зменшив значення цього показника до 19,3%.” (с. 123). Якщо взяти до уваги, що більшість населення УСРР таки проживала на селі, то фактично авторка стверджує, що навіть після зменшення щорічний приріст українців становив приблизно на 5,5 млн осіб. Що, зрозуміло, категорично не відповідає реаліям.

Зрозуміло, що у тексті дисертації авторка повторила і навіть примножила наявні в авторефераті неправдиві відомості щодо народжуваності та смертності (с. 123-125), знову згадавши перевищені в десять разів показники. Все вказане унеможливує погляд на працю О. Стасюк як на наукову.

На с. 127 О. Стасюк зовсім необґрунтовано називає керівника окупаційних військ радянської Росії Володимира Антонова-Овсієнка “фактично першим уповноваженим російського уряду в Україні”. Власне, у цьому відбивається її нерозуміння ключового для її дисертації терміну.

На с. 127–128 О. Стасюк пише, що під час укладення 12 червня 1918 р. тимчасової угоди про перемир'я між Українською Державою та РСФРР, за якою “більшовицький режим визнавав українську незалежність і раніше визначені кордони”. Твердження про визнання кордонів не відповідає дійсності. Власне, саме питання невизначеності кордонів і стало основним у тому, що укладена угода була Тимчасовою (прелімінарною), а кордони між державами мали бути визначені у ході перемовин. І вже цілковитим порушенням послідовності подій і логіки викладу є розповідь про невиконання цих угод, хронологія якої стосується березня-початку квітня, яка починається словами наступного після абзацу про Тимчасову угоду “Проте голова Раднаркому В. Ленін не збирався виконувати підписані угоди”...

На тій же таки с. 128, після згадки про спробу більшовиків України утворити у квітні 1918 року самостійну КП(б)У: “Діячі партії більшовиків не приховували емоцій: Григорович-Барський закликав вести боротьбу проти українців, Каменєв відверто лютував проти українців, Пахалович називав українців нездалими ні до якої

праці, Чебаков погрожував переслідуваннями за «зраду Росії». Наведений приклад є вельми ілюстративним щодо характеристики професійного рівня дисертантки, адже названі діячі жодного стосунку до партії більшовиків не мають. Та й у справжньому більшовицькому центрі лютування ніякого не було: РКП(б) була централізованою партією і жодне організаційне рішення такого масштабу не могло утвердитися без рішення її Центрального комітету.

У наступному абзаці – і знову на **с. 128** зазначається помилкова інформація про кількість членів КП(б)У наприкінці 1918 року: названа цифра –4 364 членів – стосується липня 1918 року, тобто часу утворення КП(б)У, тоді як у дисертації написано що таку кількість українців КП(б)У нараховувала “до кінця 1918 р.”.

На **с. 128–129** згадується про Георгія П’ятакова як обраного на I з’їзді КП(б)У у липні 1918 року секретаря ЦК КП(б)У та голову утвореного у листопаді 1918 року уряду радянської України. Формально помилки немає, однак на час обрання П’ятакова головою уряду секретарем ЦК КП(б)У був вже Еммануїл Квірінг. Читач про це ніяк не може здогадатися, тоді як насправді тодішній очільник ЦК КП(б)У на той час був категорично проти утворення радянського уряду України.

На **с. 130** О. Стасюк пише: *“Офіційна заява російського наркомату закордонних справ про анулювання РСФРР Брест-Литовського мирного договору і припинення визнання УНР, опублікована в газеті «Известия» 24 грудня 1918 р. ...”* Знову невідповідність дійсності. Анулювання Брестського мирного договору відбулося ще постановою Всеросійського ЦВК та РНК РСФРР від 13 листопада 1918 р., у якій, зокрема, зазначалося: *“Усі включені до Брест-Литовського договору зобов’язання, що стосуються уплати контрибуцій чи поступок територіями чим областями, оголошуються недійсними”*. При цьому право націй на самовизначення не заперечувалося. Тобто де-факто заявка на відмову від визнання Української Держави (УНР тоді не існувало) відбулася саме тоді. Однак з Українською Державою в РСФРР були й інші угоди, в тому числі вже згадана Прелімінарна мирна угода від 12 червня 1918 року. Тому Кремль на певний час зайняв вичікувальну позицію. А 24 грудня, вже після зникнення Української Держави, було опубліковано роз’яснення, у якому і наголошувалося, що Україна більше не визнається самостійною державою, а, отже, з дня публікації цього роз’яснення пропонувалося *“усім установам РСФРР терміново скасувати все постанови, що*

стосуються колишніх українських громадян та вважати усі документи, що видані українською владою, недійсними. З дня публікації цієї постанови усім особам і установам, що представляли інтереси колишньої Української Держави у межах РСФРРеспубліки пропонується негайно припинити свою діяльність та зняти з приміщень, які ними зайняті, усі вивіски та оголошення, які засвідчували їх діяльність як установ та посадових осіб колишньої Української Держави”. Інакше кажучи, мова йшла про остаточне припинення визнання Української Держави, а не про припинення визнання УНР – його в чинному законодавстві РФСРР на той час і так не існувало.

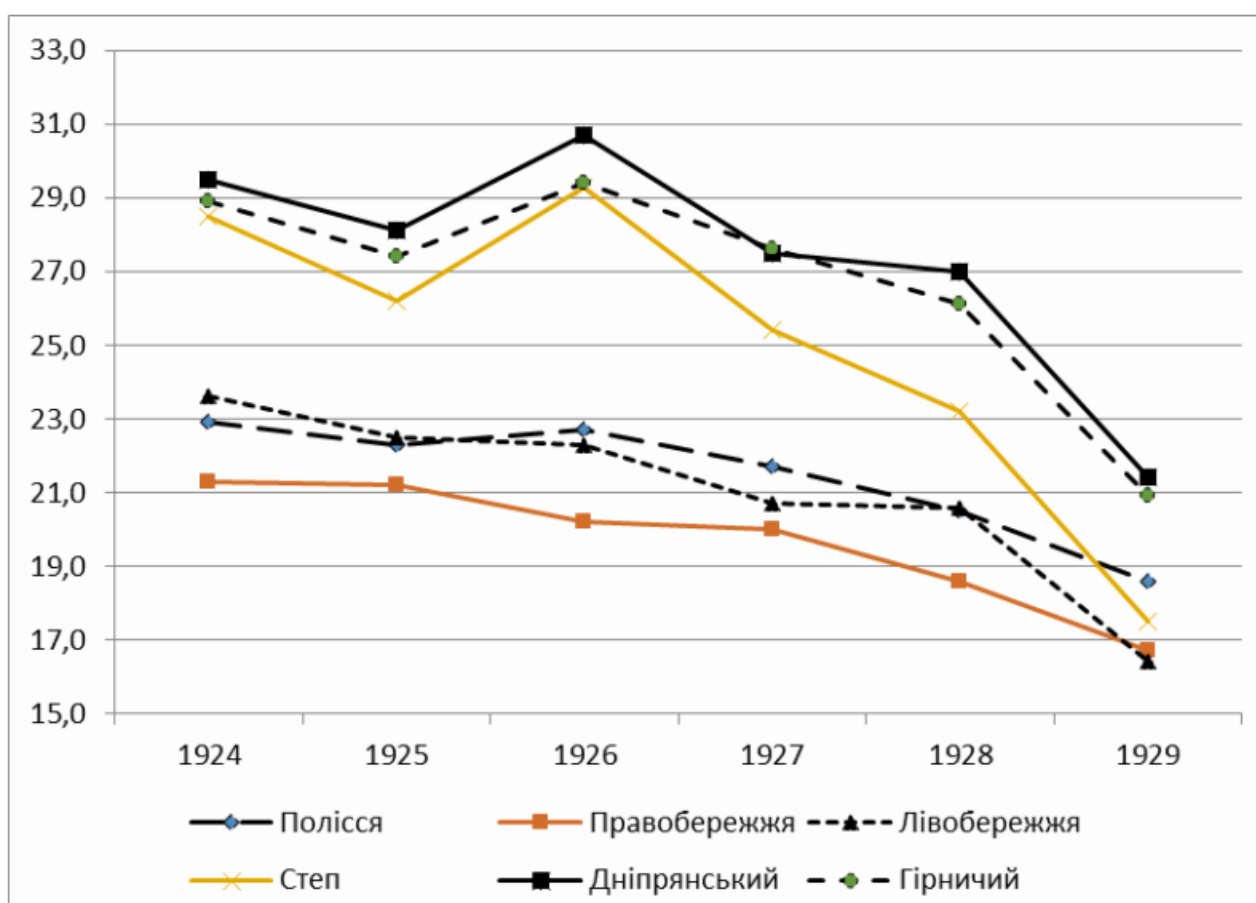
Цікаво, того таки 24 грудня 1919 р. була опублікована схожа постанова про невизнання Грузії самостійною державою і водночас про визнання незалежності радянських Литви та Латвії. Тобто радянська Росія захоплювала колишні національні окраїни колишньої Російської імперії не напряму, а “гібридно”. Тому є невірним твердження авторки на цій же с. **130** про те, що згадане роз’яснення від 24 грудня 1918 р. *“проклало шлях до відкритого військового наступу на українські території”*. Це неправда. Наступ відбувався від прапором радянської України, уряд якої й було утворено 28 листопада 1918 року у Курську. На цій же сторінці загалом слушне твердження, що *“Услід за військами, партійними органами і урядовими установами на Україну масово поїхали партійні добровольці з великих і малих міст центральної Росії.”* обґрунтовується постановою, ухваленою у грудні 1919 року, реальний зміст якої якраз засвідчує спробу суворого контролю над тими, хто відправляється до України. Власне, такий контроль якраз і обумовлювався негативним досвідом 1919 року, коли в Україну їхали усі, хто хотів. Щоправда, у дисертації ця постанова помилково датується 2 січня 1919 року.

Продовжувати демонстрацію подібних наведеним негараздів, що засвідчують нерозуміння авторкою суті того, що відбувалося в УСРР у 1919–1923 роках, можна дуже довго. Тут наведені лише окремі характерні приклади кваліфікаційної невідповідності з низки численних фактографічних помилок, неточностей, явних фальсифікацій. Зазначимо лише, що подібних випадків і далі багато, що засвідчує ненауковість тексту О. Стасюк. Тут і твердження на с. **138** про визнання у грудні 1919 року VIII конференцією РКП(б) ... незалежності України (це при тому, що кількома рядками вище говорилося про федерування у рамках єдиної держави). І вказівка на с. **139** на лютневе 1920 року рішення політбюро ЦК КП(б)У (засідання

політбюро не скликалися до квітня 1920 року) про те, що підбором кадрів для правобережної України має зайнятися “безпосередньо народний комісар робітничо-селянської інспекції Української СРР М. Скрипник”. Пікантність ситуації полягає у тому, що у лютому 1920 року М. Скрипник перебував на Кавказькому фронті. До УСРР він повернувся у другій половині квітня 1920 року, а наркомом робітничо-селянської інспекції взагалі став у другій половині травня 1920 року.

Помилки містяться не лише в основному тексті, а і в додатках.

Приміром, на с. 492 міститься рис.2.4 з назвою “Природний приріст населення економічних районів (смуг) УСРР у 1924-1929 рр., %” . Назва нормальна: чому б і не продемонструвати на діаграмі природний приріст у відсотках? Однак показники на самому графіку шокують: авторка вказує фізично неможливий щорічний діапазон приросту населення від 17 до 31%.

Вважаємо, що прикладів фактологічних помилок, що порушують логіку викладення матеріалу та виявів елементарного нерозуміння аналізованого матеріалу наведено достатньо, хоча цей перелік можна продовжувати. Ми вже не беремо до

уваги дрібні помилки на кшталт назви партії, яка, об'єднавшись із УПСР (комуністів), у серпні 1919 року утворила Українську комуністичну партію боротьбистів – УКП(б) (с. 137).

Перелік умовних скорочень дисертації (с. 20-23) зроблено довільно, він не відповідає змісту дисертації. Таке враження, що його просто перенесено з іншої кваліфікаційної праці. Наприклад, у переліку умовних скорочень є аббревіатури *УКП* та *УКП(б)*, які жодного разу не згадуються у тексті дисертації, тоді як наявні у тексті аббревіатури УПСР та УСДРП (с. 137) не пояснені у цьому переліку. Також у переліку відсутні наявні у тексті аббревіатури *УНР* (с. 33, 78, 105, 127, 129, 130, 134, 135), *УГА* (с. 134). Інший приклад: на с. 144, 149, 155 йдеться про *ВЦРПС*, але у переліку умовних скорочень цієї аббревіатури теж немає. Натомість згадані у переліку *ВЛКСМ* (с. 20), як і *КСРМУ* у тексті дисертації не згадуються жодного разу. *Волвиконком* (с. 20) згадується у переліку джерел, де і без того пояснення є. Цими прикладами не обмежуються негаразди, але вони засвідчують: перелік умовних скорочень не відповідає змісту дисертаційної роботи О. Стасюк.

Не меншою, а то і більшою вадюю ніж вагомі помилки є не обдумані і не проаналізовані подача фактологічного матеріалу, єдиною перевагою якої (і то не завжди) стає хронологічна послідовність викладу. Але цього замало для присудження ступеня доктора історичних наук, а з такою кількістю помилок – і поготів.